

Suomen Punaisen Ristin Avustustyöntekijänä maailmalla -podcast

Tekstivastine: Avustustyöntekijä Saara Pihlajan (SP) haastattelu Haastattelijana Teija Laakso (TL)

SP: Toisaalta mulla on itsellä ajatus, jota vuosia sitten oon miettinyt, että mulla ei oo oikeutta ajatella, että jonkun toisen tarina olisi niin vaikea, että mä en sitä voi kuunnella tai mä en tätä ihmistä voisi kohdata. Sen takia ajattelen, että pystyn tätä työtä tekemään.

TL: Punaisen Ristin Avustustyöntekijänä maailmalla -podcastissa kohdataan eri puolilla maailmaa työskennelleitä suomalaisia avustustyöntekijöitä. He kertovat avustustyön arjesta, iloista ja suruista – sekä siitä, miltä tuntuu tulla takaisin Suomeen. Minun nimeni on Teija Laakso. Ensimmäisessä jaksossa fysioterapeutti ja terveystieteen maisteri Saara Pihlaja kertoo muun muassa, millaisia ilon hetkiä konflikti- ja katastrofialueilla koetaan.

TL: Tänäpä meidän podcastin vieraana on fysioterapeutti ja kansainvälisen terveystieteen maisteri Saara Pihlaja, joka on työskennellyt Punaisen Ristin avustustyöntekijänä etenkin konfliktialueilla. Tervetuloa, Saara!

SP: Kiitos.

TL: Olet ollut neljän vuoden aikana mukana viidessä Punaisen Ristin avustusoperaatiossa, muun muassa Jemenissä ja Haitissa. Mikä sut sai alun perin lähtemään näihin hommiin?

SP: Silloin kun hakeuduin delegaattien peruskurssille, olin sellaisessa pisteessä elämässäni, että pohdin, miksi ihmeessä mulla on nämä kaksi koulutusta ja miten niitä voisi yhdistää. Mulla oli erinäistä työkokemusta ulkomailta ja Suomesta. Mietin myös niiden kohdalla, miten tätä kaikkea voi yhdistää. Päädyin hakeutumaan kurssille ja kun sinne pääsin, niin siellä mulle valkeni, että nimenomaan tässä delegaattityössä voin hyödyntää oikeastaan mun kaikkea osaamista.

TL: Oliko taustalla myös maailmanparantamis- tai auttamismotivaatiota?

SP: Ehkä maailmanparantaminen kuulostaa vähän liian maailmaa syleilevältä, mutta sellainen piirre on varmasti aina ollut. Muistan ihan lapsesta asti, että heikomman puolella haluaisin aina olla ja ajattelen, että kenenkään ei pidä joutua selviytymään yksin. Ne on asioita, jotka varmasti on mua tässä motivoinut. Ja sen lisäksi se, että mua ottaa todella paljon päähän, jos rakenteet pettää ja ihmiset tai heikommissa asemassa olevat henkilöt ei saa sellaista apua kuin he tarvitsisi tai heillä olisi oikeus.

TL: Mikä oli ihan ensimmäinen avustusoperaatiosi, kun neljä vuotta sitten aloitit?

SP: Vuonna 2017, kun olin ollut delegaattien peruskurssilla, niin oikeastaan heti viikko sen jälkeen lähdin Irakiin, missä oli Mosulin operaatio käynnissä. Siellä oli Punaisen Ristin sairaala, johon suoraan Mosulin taistelusta tuotiin sodassa haavoittuneita henkilöitä. Sinne lähdin fysioterapeutiksi.

TL: Miltä tuntui lähteä sinne? Se ei varmasti ole helpoin mahdollinen paikka. Muistan, että Mosul oli paljon uutisissa silloin, ja se tuntui hurjalta paikalta.

SP: Kyllä jouduin jonkin aikaa miettimään, että uskallanko lähteä. Se tuli tosi nopeasti

kurssin jälkeen. Toisaalta oli hyvä, että se tuli nopeasti, koska olin just ollut mahtavassa humanitaarisessa kuplassa opiskelemassa viikon ajan näitä asioita. Juttelin perheen, työnantajan, ystävien kanssa ja otin paljon selvää. Äiti erityisesti kannusti, että kyllä sun kannattaa lähteä, että kyllä se jäisi harmittamaan, jos et lähtisi. Ja hyvä niin. Lähdin oikeastaan ilman mitään odotuksia ajatellen, että teen parhaani ja otan päivän kerrallaan ja katson, onko musta tähän työhön.

TL: Mitä konkreettisesti teit Irakissa?

SP: Meille saapui sairaalaan suoraan niistä taisteluista haavoittuneita ihmisiä. Välillä tuli montakin potilasta hyvin nopeaan tahtiin samaan aikaan. Heitä operoitiin siellä, ja leikkauksen jälkeen kuntoutin potilaita. Lisäksi koulutin paljon paikallista henkilökuntaa. Toki tällaisessa operaatiossa välillä on kiire, ja kaikki tekevät vähän kaikkea, mitä oman osaamisensa puitteissa pystyvät. Jos tuli monta potilasta samaan aikaan, olin mukana ottamassa heitä vastaan, kantamassa eri paikkoihin, auttamassa pesemisessä, puhdistamisessa ja niin poispäin. Lisäksi fysioterapeutin työhön kuuluu konfliktialueella kipsien valmistaminen, mikä ei Suomessa fysioterapeutin tehtäviin yleensä kuulu. Eli sen taidon myös siellä opettelin.

TL: Sanoit äsken, että Irakiin lähtiessä pohdit, että onko sinusta näihin hommiin. Miten Irakissa kävi, millainen kokemus se oli?

SP: Kyllä koin, että musta näihin hommiin on, ja olen näitä sen jälkeen jatkanut. Varmasti yksi päällimmäinen tunne, joka siellä mulle tuli, oli se, että olen hyvin etuoikeutettu, että pääsen siihenkin paikkaan, jota olin vain mediasta aiemmin seurannut, oikeasti paikan päälle tekemään sitä työtä ja tukemaan ihmisiä siellä. Ja kun pohdin sitä, niin myös itseni kanssa kävin sen keskustelun, ettei mulla ehkä ole myöskään muita vaihtoehtoja. Koska mä pystyn tähän, niin tämä on se, mitä haluan tehdä ja mitä mun täytyy jatkossakin tehdä.

TL: Sanoit, että menit Irakiin ilman erityisiä ennakko-odotuksia. Oliko siellä silti jotain, mikä yllätti?

SP: Kyllä mut yllätti se, että vaikka olin yrittänyt kuinka paljon etsiä informaatiota etukäteen ja kuvia siitä paikasta ja selvittää, millaista arjestani siellä tulee, niin se, miten se kuva, jonka me saamme tänne konfliktialueelta median kautta, on vain yksi todellisuus. Kun menin paikan päälle, tajusin hyvin konkreettisesti, että uutiskuvien todellisuuden takana on myös tosi paljon muuta. Ihmiset elävät omaa arkeaan. Yleensä kysynkin paikallisilta kollegoilta, mitä he toivovat, että veisin mukanani heiltä, kun palaan Suomeen. Usein he toivovatkin, että kertoisin täällä, että ne maat, missä he asuvat, on paljon muutakin kuin se konflikti. Ne ovat usein hirveän kauniita maita, joissa on tosi rikas kulttuuri ja tosi rikas historia. Ja tietenkin miten ihania on paikalliset, joihin oon tutustunut siellä.

TL: Irakin jälkeen olet ollut Bangladeshissa, Syyriassa, Jemenissä ja Haitissa kuuden viikon avustuskeikoilla. Millaista päivittäinen työ on käytännössä tällaisissa kohteissa? Millainen päivärytmi avustustyössä on?

SP: Nyt tulee vähän tylsä vastaus: se riippuu ihan kaikesta. Kaikki operaatiot ovat keskenään hyvin erilaisia. Riippuu tietysti siitä, missä kontekstissa ollaan ja millainen operatio siellä on ylipäätään käynnissä. Päivät ovat arvaamattomia: aamulla ei välttämättä tiedä, mitä päivä pitää sisällään. Se ainakin itselle on yksi tämän työn suola. Pysyy hereillä siellä. Toisaalta niissäkin epävarmoissa olosuhteissa huomaa, että itse ja

yleensä kollegatkin pyrkivät luomaan tietyn päivärytmin ja tietyt rutiinit. Aamuisin lähdetään töihin. Mulla on aivan kellontarkka aika, jolloin herään ja minuutillseen, milloin menen keittämän aamukahvin, mitä sen jälkeen teen. Sitten lähdetään autolla sairaalalle, ja siitä se päivä alkaa.

TL: Olet kohdannut monenlaisia potilaita työssäsi. Millaisia kohtaamisia ne ovat olleet?

SP: Potilaita on ollut tosi paljon ja hyvin monenlaisia vauvoista hyvinkin iäkkäisiin ihmisiin. Mutta yhdistävä tekijä on varmasti ollut se, että oli potilas mistä taustasta tahansa, me hoidetaan kuitenkin kaikkia, oli sitten siviili, taistelija tai kuka tahansa muu. Kyllä siinä potilaskohtaamisessa on ennen kaikkea ihminen, jonka kanssa vuorovaikutus tapahtuu. Tilanteet ovat aina erilaisia, mutta monesti ne on hyvinkin kivoja tai mukavia kohtaamisia. Ja nimenomaan varmasti pääällimmäisenä se, että siinä on ihminen, jonka kanssa sitä työtä teen.

TL: Viimeisin avustusoperaatio, jossa olit mukana, suuntautui viime syksynä Haitiin, jossa tapahtui elokuussa maanjäristys. Kerro vähän, mitä teit Haitissa.

SP: Haitissa olin ensimmäisen lähtevän delegaattiryhmän mukana. Siellä vastasin siitä, että sairaalan suunnittelussa ja toiminnassa huomiotiin potilaiden suojeluun, sukupuolten tarpeisiin ja osallisuuteen liittyvät näkökulmat. Kartoitin toimijoita, joille voitiin tarvittaessa ohjata potilaita sairaalasta saamaan sellaisia palveluita, joita sairaalan sisällä ei voitu tarjota. Niitä olivat esimerkiksi erilainen suoja ja suojelu, psykologin tuki, ruoka-apu, lastensuojelutoimet, vanhemmuuden tuki. Näiden asioiden lisäksi myös suunnittelin ja tarjosin psykososiaalista tukea sairaalan potilaille.

TL: Minkälaisia potilaita kohtasit Haitissa?

SP: Sinä aikana, kun olin siellä ja sairaala oli auki, olin ensimmäisen ryhmän mukana ja me myös rakennettiin sairaala paikan päälle. Se ehti olla auki mun sielläoloaikana viikon verran. Siellä oli esimerkiksi alaikäisiä, hyvinkin nuoria seksuaalisen väkivallan uhreja, jotka eivät välttämättä asuneet huoltajan kanssa vaan saattoivat asua yksinkin. Oli henkilöitä, joille oli tullut maanjäristyksen yhteydessä fyysisiä vammoja, mutta toisaalta oli myös hyvin paljon ihmisiä, jotka olivat psykososiaalisen tuen tarpeessa.

TL: Onko naisena sitten vaikea tehdä töitä tällaisissa tilanteissa, joissa naisen asema usein on heikko?

SP: Toi on sellainen kysymys, jota multa tosi usein kysytään. Täytyy sanoa, että mun omat henkilökohtaiset kokemukset ovat sellaisia, että mulla ei ole koskaan ollut mitään ongelmaa työskennellä naisena esimerkiksi Lähi-idässä tai Jemenissä. Totta kai kunnioitan sitä tapakulttuuria ja pukeudun sen mukaisesti. Esimerkiksi Jemenissä meillä oli päällä abayat ja huivit. Myös Syyriassa käytettiin huivia. Tapakulttuuria kunnioittavaa vaatetusta ja käytöstä muutenkin. Mutta se, että naisena oon hyvin voinut lähikontaktissa hoitaa kaikkien sukupuolien edustajia, ei ole ollut minkäänlaisia ongelmia siinä. Välillä koen, että naisena on ollut ehkä helpompikin työskennellä. Olen myös voinut naispuolisten ja nuorten tyttöjen kanssa, jotka ovat olleet potilaana, olla kahdestaan samassa tilassa ja rauhassa tehdä töitä.

TL: Jos olisit miespuolinen, se ei välttämättä onnistuisi?

SP: Ei välttämättä.

TL: Maallikolle tällaiset kriisitilanteet kuulostavat hurjilta ja moni miettii, miten siihen henkisesti pystyy. Millaisia tunteita mielessäsi liikkuu kentällä ollessa?

SP: Kentällä musta tuntuu, että aika lailla on koko sen keikan ajan, kun mäkin tällaisia suht lyhyitä kuuden viikon komennuksia oon tehnyt, niin sitä suhtautuu ammatillisesti kaikkeen. Totta kai nousee tunteita pintaan välillä. Niitä sitten delegaattikollegoiden kanssa käydään läpi ja tuuletellaan. Mutta olen koko työurani tehnyt töitä haastavissa tilanteissa olevien ihmisten kanssa, joten tämä ei ole itselle uutta, vaan siihen on monentyyppinen työkokemus valmistanut. Toisaalta mulla on itsellä ajatus, jota vuosia sitten oon miettinyt, että mulla ei oo oikeutta ajatella, että jonkun toisen tarina olisi niin vaikea, että mä en sitä voi kuunnella tai mä en tätä ihmistä voisi kohdata. Sen takia ajattelen, että pystyn tätä työtä tekemään. Meillä toki on myös mahdollisuus keikan aikana tai keikalta palattuakin tavata psykologia ja käydä läpi kaikkea, mitä siellä on tullut koettua. Näen hyvin tärkeänä, että ei pidä vaikeita asioita sisällä vaan niistä keskustelea.

TL: Kriisialueilla teet työtä fysioterapeuttina ja terveysasioiden parissa. Mikä siviiliammattisi täällä Suomessa on?

SP: Suomessa työskentelen erityisasiantuntijana ihmiskaupan uhrien auttamisen parissa.

TL: Avustustyössä näkee paljon rankkoja asioita, mutta tapahtuuko siellä koskaan mitään hauskaa? Tuleeko mieleesi mitään esimerkkiä?

SP: Mulle on jäänyt erityisesti mieleen ensimmäiseltä keikalta, kun alussa mietin vähän epävarmana, osaanko kuntouttaa näitä ihmisiä ja ymmärtääkö he fysioterapian tärkeyden. Jonain päivänä, kun tulin töihin, huomasin, että mun potilaat jo kaukaa, kun näki mun tulevan, alkoivat kyykätä ja tehdä muita harjoitteita, kunnes olin mennyt ohi. Siinä sitten mietin, että jotain olen tehnyt oikein, että nyt on ymmärretty.

TL: Oppi oli mennyt perille?

SP: Kyllä, tai ainakin halusivat mun ajattelevan niin.

TL: Niinpä.

TL: Aiemmin, kun juteltiin, sanoit, että et hirveästi tykkää siitä, että avustustyöntekijöitä pidetään sankareina. Haluatko avata tätä? Mikset?

SP: En ollenkaan tykkää sellaisesta sankarimyytistä. Mun mielestä avustustyössä ei ole mitään, mitä pitäisi glorifoida. Enemminkin ajattelen, että kyllä se on meidän velvollisuus, jotka ollaan etuoikeutettuja hyväosaisia maailmassa, tukea muita, jos vain meillä on siihen mahdollisuus.

TL: Kansainväliset avustustyöntekijät tukevat aina paikallista henkilökuntaa avustusoperaatioissa. Millaista heidän kanssaan on ollut tehdä töitä?

SP: Paikallisten kanssa työskentely on ollut mun mielestä hirveän antoisaa, myös tosi hauskaa. Siinä oppii tosi paljon paikallisesta yhteiskunnasta ja paikallisista toimintatavoista, mikä on meillekin äärimmäisen tärkeää. Musta on mahtavaa, että vaikka aina ei ole yhteistä kieltä paikallisten kollegoiden kanssa, niin siitä huolimatta työnteko onnistuu. Toki on myös tulkkeja tarvittaessa. Ilman yhteistä kieltäkin meillä on monesti myös hirveän hauskaa keskenämme. Työajan ulkopuolella on pidetty

zumbatunteja ja vaikka mitä, esimerkiksi Jemenissä viime vuonna.

TL: Miltä tuntuu tulla takaisin Suomeen näiden avustusoperaatioiden jälkeen?

SP: Paluu ei ole aina mitenkään ihan helppoa tai yksinkertaista. Totta kai on kiva palata kotiin ja siihen on valmistautunut. Munkin kohdalla komennus on ollut noin kuusi viikkoa ja sen jälkeen taas paluu arkeen. Aina se tuntuu vähän erilaiselta eri operaatioiden jälkeen. Se ei ole aina aivan yksinkertaista. Tulee niin intensiivisestä ympäristöstä ja pitäisi solahtaa takaisin omaan arkeen. Olen miettinyt, että kun Jemen oli korona-ajan operaatio, niin sen jälkeen olin kaksi viikkoa karanteenissa. Mietin, että jokaisen keikan jälkeen tekisi hyvää olla kaksi viikkoa karanteenissa omien ajatusten kanssa ja käydä vähän läpi, missä sitä tuli oltua. Ehkä tässä takeltelevassa vastauksessa myös kuuluu se, että Haitista paluusta ei ole vielä niin pitkä aika. En edes vielä tiedä, mitä ajatella. Hyvä delegaattiyöstäväni Tarja joskus sanoi, että lentomatka tapahtuu niin nopeasti, että sielu ei ehdi vielä mukaan. Tää on mun mielestä tosi hyvin sanottu.

TL: Tämä oli Punaisen Ristin Avustustyöntekijänä maailmalla -podcastin ensimmäinen osa. Minun nimeni on Teija Laakso, ja haastateltavana oli Saara Pihlaja. Seuraavassa jaksossa logistikko Toni Laitinen kertoo, millaista on nähdä avun konkreettiset vaikutukset avunsaajiin.